

**Weerslag van de lezing gehouden door
Elsche Korf**
na afloop van de
Algemene Ledenvergadering
van de
Federatie van Folkloristische Groepen in Nederland

Achterveld, 17 april 2004

1. Hoe er in de prehistorie in de Lage Landen en in Europa is gedanst is onbekend; dat er gedanst is mogen wel aannemen. Natuurvolkeren over heel de wereld dansen.
2. De allereerste Europese (d.w.z. het vaste land) geschreven bron is de *Orchésographie* van Thoinot Arbeau (kanunnik van Langres (Fr.); Thoinot Arbeau is een anagram van zijn echte naam Jehan Tabourot; het boek behandelt de ballroom-dansen van rond 1589 in een briefwisseling met een denkbeeldige leerling, Capriol genaamd. De ballroomdansen van rond die tijd waren voornamelijk Branles, Pavanes en Gaillardes. Het boek heeft goede dansbeschrijvingen en bladmuziek. Dergelijke dansen zullen hoogstwaarschijnlijk ook in noordelijker gebieden zijn gedanst.
3. In Engeland zijn vanaf 1560 vermeldingen van country dances. In 1651 verscheen van de hand van John Playford de eerste bundel met dansen, bladmuziek en dansbeschrijvingen genaamd *The English Dancing Master*. Hij ging daar tot 1628 mee door. Het bewijs dat er ook in de Nederlanden veel is gedanst wordt geleverd door diverse officiële uitgaven met dansmuziek rond 1700. *Oude en Nieuwe Hollandse Boerenliedjes en Contredansen* bevat 999 melodieën en de *Nieuwe Hollandsche Schouwburg* 347 dansdeuntjes. Tezamen met een aantal kleinere werken en diverse speelmanshandschriften toch wel zo'n 1500 dansmelodieën. Nu zullen niet al deze deuntjes een eigen dans hebben toebehoord, maar meer een danstype. Maar zelfs in geval van doublures blijft er nog een respectabel aantal over. Gedanst werd er dus wel, maar helaas er zijn geen dansbeschrijvingen teruggevonden. Hoogstwaarschijnlijk zijn die ook nooit gemaakt. Wat wel jammer is! Als wij een equivalent hadden gehad van de Engelsman John Playford dan had onze dansgeschiedenis een ander verloop gehad.
4. Vanaf 1800 deden culturele impulsen vanuit Europese hoofdsteden zoals Parijs en Wenen sterk hun invloed gelden. Zo ook op het dansen in Nederland. Deze dansen zijn gelukkig wel opgeschreven door dansmeesters. In Nederlandse bibliotheken zijn nog aardig wat publicaties terug te vinden.

Enkele titels:

- *De dansmeester*, Eduard Ernst 1881
- *Het dansen*, B.H. Polak 1901
- *Dansen en hoe het doen*, Tine van Aalst ca. 1925
- diverse uitgaven van *T.A.V.E.NU.* met bladmuziek en dansbeschrijving

Anecdote: Dat dansen toen ook koninklijke waardering had bewijst het feit dat de heer B.H. Polak op 7 september 1863 aan Prins Alexander der Nederlanden een boekje mocht overhandigen met als titel 'Iets over het dansen voor jonge lieden uit den beschaafden stand'.

5. Vanaf 1900 begon in Nederland de industrialisatie. Grote groepen mensen trokken naar de stad en raakten los van hun oorspronkelijke dorpsgemeenschappen; de streekgebonden gebruiken dreigden te verdwijnen.
6. Een aantal mensen trok zich dat aan en begon de oude gebruiken en dansen vast te leggen op schrift (Jaap Kunst, Elise van der Ven en Anne Sanson-Catz). De dansen uit hun bundels zijn terechtgekomen bij zowel de Federatiegroepen als de stadse volksdansgroepen, die inmiddels waren opgericht om de jeugd van de straat te houden en ze op cultureel gebied iets te bieden als tegenhanger voor de verderfelijke invloed van de dansen uit Amerika.
7. Ondergetekende heeft de afgelopen 30 jaren heel veel rondgekeken bij de groepen aangesloten bij de Federatie en stelt vast dat het overgrote deel van de dansen, dat bij de Federatiegroepen bewaard is gebleven, is te dateren tussen 1850 tot 1930 en is gebaseerd op de wals, de polka en de mazurka. Van al die dansen kan men aannemen dat ze gemaakt zijn door een buitenlandse componist en een buitenlandse choréograaf. Van de meeste dansen heb ik dat ook kunnen aantonen.
8. De Federatiedansen zijn oorspronkelijk dus allemaal buitenlandse dansen, die echter, doordat ze gedurende een lange periode in één bepaald gebied door mensen uit een hechte gemeenschap zijn gedanst, tot de folklore zijn gaan behoren.

Wat is folklore?

In *Van Goor's Folkloristisch Woordenboek* staan er ruim 2 bladzijden aan gewijd; de eerste verklaring is: "volkskunde, de kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen van een volk, alsmede de verklaring van die verschijnselen".

Dans wordt daar ook toe gerekend worden en heet in dat geval volksdans.

Volks is in het Frans populair. Une dance populaire is betekent in het Nederlands een dans van het volk, een 'volksdans' dus. Als je de verklaring letterlijk neemt dan is elke populaire dans een volksdans. Populair slaat in onze huidige begrippen is echter op alles wat nu "in" is, of dat ooit tot de folklore zal gaan behoren is nog maar de vraag.

In het, in het voorjaar van 2004 verschenen, blad Folklore wijst de heer G.J. Leferink op een verschil tussen folkloristische dansen en volksdansen. Bestaat dat verschil eigenlijk wel?

In de begintijd van de dansgroepen, die later zijn verenigd in de FFGN, en ook later bij nieuw opgerichte groepen, is heel veel leentje-buur gespeeld, zijn er uitwisselingen met andere groepen geweest voorafgaand aan reisesjes naar het buitenland en waren er gastdocenten met nieuw repertoire. Dat nieuwe repertoire bestond uit ballroomdansen en uit volksdansen uit de boekjes van *Van der Ven, Anne Sanson-Cats, Willemien Brom-Struick en Contradansen (M.Grossouw en N.H. Mak)*. Onder andere zijn de dansen genaamd, de Vlinder, de Erwttenpluk, de Ringelrei, de Achttoer, de Molen, de Hakke toone en de IJswals daarvan voorbeelden.

Voor verspreiding van een groot aantal ballroomdansen (bijv. Luciwals) zorgde onder andere de heer Van der Zwaag, een dansleraar uit Friesland.

Vanaf 1980 zijn daar ook dansreconstructies van Marita Kruijswijk (o.a. Madlot), Elly Olderaan (De Weverszoon en Wieringen varen) en Jan Kloetstra (dansen uit het boekje Ald Sulver) bijgekomen. Ook door Elsche Korf geschreven nieuw Nederlandse dansen uit de bundels *Op Goede Voet* en *Op Oude Voet* hebben hun weg gevonden binnen de Federatie. Deze dansen zijn zo geschreven dat ze heel goed aansluiten bij de danstraditie van sommige Federatiegroepen.

Het opnemen in het algemeen van nieuwe dansen hoeft mijns inziens geen probleem te zijn, mits er bij een optreden voor publiek de waarheid over die dansen wordt gesproken.

Dit alles toont echter wel aan dat geen enkele dans als een paddestoel uit de grond is opgekomen in een bepaald dorp; het enige fantastische wat er met al die dansen is gebeurd is, dat ze in een bepaalde streek of plaats blijven hangen en daar zo eigen zijn geworden zijn dat ze bij de plaatselijke folklore kunnen worden gerekend.

Conclusie:

De dansen, behorend tot het repertoire van de groepen aangesloten bij de Federatie, stammen uit de periode ca. 1850 tot heden.

Aanbeveling:

Ondergetekende pleit ervoor om de dansen die bij de Federatie worden gedanst niet folkloristische dansen, maar "traditionele dansen" te noemen. Traditionele dansen die geworteld zijn in plaatselijke folklore.

De kreet "volksdans" kan beter gereserveerd blijven voor een heel groot aantal binnen- en buitenlandse dansen, die graag gedanst worden door iedereen die zich Nederlander voelt.

Elsche Korf